

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A még elégséges szolgáltatás mértékének meghatározására irányuló nem peres eljárás

Az új bírósági nem peres eljárás bevezetésének indokai és működése

a Fővárosi Bíróság gyakorlatában

Bevezetés

Az elmúlt időszakban különös érdeklődést váltott ki az év elején megváltozott, a még elégséges szolgáltatás meghatározására vonatkozó szabályok alkalmazásának gyakorlata. A heves vitákat és indulatokat kiváltó jogszabályváltozás okainak számbavétele, szükségessége és eredménye, a célok megvalósulása vagy éppen azoknak a céllal ellentétes alakulása sokakban tucatnyi kérdést vet fel.

A jogszabály módosítása elsősorban a sztrájkjog gyakorlásának szabályozottságát, a fogyasztók oldaláról megközelítve a kiszámíthatóság és biztonság megteremtését célozta. Fontos célkitűzés volt továbbá az eljárás eredményességének biztosításán túl annak gyorsítása és törvényes garanciákkal való kiépítése is. A bírósági út kötelező végső eszközzé tétele azonban sok érintett szerint maga a sztrájkhoz való alkotmányos alapjog intézményét ássa alá, ugyanis a gyakorlatban a bíróság több esetben nem hozott érdemi jogerős döntést a kérelemről. Pontosabban több esetben érdemi döntést sem hozott, mivel a döntés meghozatalának eljárásjogi akadálya volt, más esetekben pedig elsőfokú érdemi döntés született, de ezen döntések a másodfokú bíróság határozata alapján nem emelkedhettek jogerőre, a kérelmek elutasításra kerültek. Sokak szerint a bíróság által meghozott elsőfokú végzések is szakmailag vitathatók, a bíróság azokban túlterjeszkedett a hatáskörén vagy a szakmai kompetenciáján, mások szerint azonban, ha a bíróság nem merül el szakmai részletkérdésekben, úgy határozata túlságosan általános lesz, ezért az a gyakorlatban végrehajthatatlan lesz, illetve a sztrájkoló szakszervezet saját értelmezése szerint úgy biztosítja a még elégséges szolgáltatást, ahogy azt ő gondolja, azaz a bírósági eljárás értelmét veszti. Az azonban általánosságban elmondható, hogy a bíróság a részletekbe menő előírások, így pl. egy menetrend elkészítéséhez szükséges mérnöki és egyéb szakismeretekkel nem rendelkezik, a törvény viszont az eljáráshoz a szakértő igénybevételenek lehetőségét gyakorlatilag - a rendkívül rövid eljárési határidők folytán - kizárja.

A bírósági út sokak szerint nem alkalmas a kitűzött célok eléréséhez, ugyanis a bírósági eljárás alapvető útjától, az eljárási szabályoktól és a bírósági gyakorlattól merőben idegen nem peres eljárást szabályoz az új törvényi rendelkezés. A jogszabály a határozat érdemi rendelkezésére vonatkozólag egyfelől túlságosan általános szabályokat tartalmaz, tág teret ad a bíróság értelmezésének, nehéz meghatározni azon kereteket, amik között a bíróságnak döntést kell hoznia, másfelől viszont túlságosan konkrét, nagyon szigorú eljárási szabályokat határoz meg az eljárás menetére.

Mások szerint a jogi szabályozás megfelelő ugyan, csak a bírósági szervezet túlságosan merev, az eljáró bírák nem elég rugalmasak, és nehezen alkalmazkodnak ehhez a merőben új jogintézményhez, az eljárásjogi szabályokhoz a szükségesnél jobban ragaszkodnak, és ehelyett inkább életszerű döntéseket kellene hozniuk. Kérdés azonban, ha a törvényesség helyett a kérelmező igazságérzetét helyezi előtérbe a bíróság, az mennyiben ásná alá a kiszámíthatóságot. Egy, az eljárási jogszabályok következetes alkalmazását mellőző, csak valamelyik fél igazságérzetének kielégítését kereső „kádibíraskodás” esetén joggal érhetné kritika a bíróságokat.

Tény azonban, hogy ezen újfajta eljárásban a Fővárosi Bíróságon jogerős érdemi döntés még nem született. Ennek oka azonban nem a bíróság merev elzárkózásában, hanem sokkal inkább abban keresendő, hogy rendkívül nehéz egy olyan kérelmet előterjeszteni, ami megfelel mind a hatályos eljárásjogi, mind pedig az új anyagi jogszabályoknak. A bíróság ilyen szakszerűen és hiánytalanul előterjesztett kérelem hiányában érdemi döntést nem hozhat, a szűk eljárási határidők folytán a hiányok esetleges pótlásnak személyes meghallgatáson lehet helye, erre azonban hosszabb határidőt biztosítani nem lehet. A kérelmezőnek kellő szakmai pontossággal és részletességgel kell a határozott kérelmét előterjesztenie, ami megfelel az eljárási-, anyagi-, de nem utolsó sorban a szakmai jogszabályoknak és természetesen az életszerűség követelményének is. A bíróságnak pedig a szükséges szakismeret hiányában kell rövid időn belül döntést hoznia. Sokak szerint a bíróság szakszerű és törvényes döntés meghozatalának lehetőségét zárja ki az a tény, hogy a bíróságnak egy a szakterületére nem tartozó kérdésben kell szakértő nélkül határoznia. A bíróság a gyakorlatban a két fél előadása - de elméletben előfordulhat, hogy kizárólag a kérelmező kérelme - alapján hozza meg határozatát, sem a kérelmet, sem az ellenkérelmet nem képes szakmai szempontból vizsgálni, kizárólag jogi, törvényességi vizsgálatot folytathat. Ilyen szempontból a bíróság valóban „életszerű”

döntés meghozatalára törekszik, ez nem jelentheti azonban a jogszabályok figyelmen kívül hagyását.

Ezen körülmények és kritikák mellett áttekinthető, hogy miként jutott el a jogalkotó a korábbi kiszámíthatatlanságot okozó, a felek megegyezésének kiemelt szerepet tulajdonító és annak tényleges létrejöttét feltételező szabályozástól az elégséges szolgáltatás szabályozását mindenképpen kikényszerítő, és elméleti kiszámíthatóságot célzó - sokak szerint a sztrájkhoz való alkotmányos alapjog biztosítását megkérdőjelező - végső kötelező bírósági nem peres eljárásig.

A még elégséges szolgáltatásra vonatkozó korábbi szabályozás, és az új eljárás bevezetésének indokai

A sztrájkról szóló 1989. évi VII. törvény 2010. december 31-ét megelőzően hatályos szabályozása szerint:

4. § (1) A sztrájk ideje alatt az ellenérdekű felek további egyeztetést folytatnak a vitás kérdés rendezésére, illetve kötelesek gondoskodni a személy- és vagyónvédelemtől.

(2) Annál a munkáltatónál, amely a lakosságot alapvetően érintő tevékenységet végez - így különösen a közforgalmú tömegközlekedés és a távközlés terén, továbbá az áram, a víz, a gáz és egyéb energia szolgáltatását ellátó szerveknél -, csak úgy gyakorolható a sztrájk, hogy az a még elégséges szolgáltatás teljesítését ne gátolja. Ennek mértéke és feltételei a sztrájkot megelőző egyeztetés tárgyát képezik.

Korábban a sztrájk idején az elégséges szolgáltatás biztosítása gyakran azért nem valósulhatott meg, mert a jogszabály ellenére a felek az egyeztető tárgyalások során nem tudtak megállapodni annak mértékéről, és a törvény nem fűzött az eredménytelenséghez jogkövetkezményt. A jogszabály sem határozta meg az elégséges szolgáltatás mértékét, de még annak fogalmát sem tisztázta, így arról kizárólag a felek állapodhattak meg a sztrájkot megelőző egyeztetések során. A megállapodás elmaradása azonban nem akadályozta a sztrájk megkezdését, ez a tény nem szolgálhatott alapul sztrájk jogellenességének megállapításához sem. Az eljárás eredményeképpen a közszolgáltatóknál előforduló sztrájk a lakosság elégséges szolgáltatással való ellátását is gátolhatta, ellentétben a sztrájktörvény rendelkezésével. Alapvetően megállapítható, hogy a törvény az elégséges

szolgáltatásról való megállapodás kialakítását olyan felekre bízta, akiknek ebben a vonatkozásban nem állt érdekében a megegyezés.

Az az eljárási mód, hogy a sztrájk törvény a felekre bízta a még elégséges szolgáltatás mértékének a megállapítását, megfelelt a nemzetközi gyakorlatnak. Amennyiben ilyen megállapodás nem jött létre, a bírósági gyakorlat szerint ez a sztrájk jogszerűségét nem érintette. Az állandó bírói gyakorlat szerint a megállapodást kizárólag a felek hozhatták létre, a másodfokú bíróság hatáskör hiányában érdemi vizsgálat nélkül el is utasította az erre irányuló kérelmet, megváltoztatva az első fokú bíróság állásfoglalását a még elégséges szolgáltatás mértékének kérdésében.

Amennyiben azonban a felek nem tudtak megállapodni az elégséges szolgáltatás mértékéről, és a sztrájk ideje alatt a ténylegesen nyújtott szolgáltatás ezt a mértéket nem érte el, az az ún. arányosság követelményébe ütközött, azaz a sztrájk nem állt arányban az általa elérni kívánt céllal, így társadalmi szinten nagyobb kárt okozott, mint amilyen előnyt elérni kívánt. Ezt a szabályt a legtöbb ország jogszabálya tartalmazza, és ha a sztrájk az arányosság követelményébe ütközik, úgy az jogellenesnek minősül. A magyar jogból azonban hiányzott ez a konkrét szabály, holott a még elégséges szolgáltatás biztosítása éppen az arányosság elvének kifejezését szolgálja.

A sztrájk esetén nyújtandó elégséges szolgáltatás tárgyában folytatott ombudsmani vizsgálat (OBH 5649/2007) megállapította, hogy *„... a jogállamiság elvéből eredő jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz, illetve a mozgásszabadság részét képező szabad közlekedéshez való alkotmányos alapjog sérelmének közvetlen veszélyét hordozza magában, hogy a tömegközlekedési dolgozók általános sztrájkja esetén a lakosság azért esik el teljes egészében a tömegközlekedési közszolgáltatás igénybevételének a lehetőségétől, mert a még elégséges szolgáltatás meghatározására hivatott feleknek a jogi szabályozás hiányosságaira visszavezethetően a megállapodás megkötése nem áll érdekében.”*

Az országgyűlési biztos felhívta a figyelmet a jogalkotás hiányosságaira, és a szabályozás pontosításának szükségességére: *„ A közlekedési dolgozók sztrájkja esetén tehát felmerül az érintett alkotmányos alapjogok összeütközése, amelynek feloldása olyan állami feladat, amely gondos mérlegelésen alapuló jogalkotást igényel. A jogalkotás során nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy megfelelő jogérvényesítési mechanizmus hiányában erőtlen a sztrájk törvény*

jelenleg hatályos azon rendelkezése, amely alapján a sztrájkjog a közszolgáltatóknál csak úgy gyakorolható, hogy az a még elégséges szolgáltatás teljesítését ne gátolja. Álláspontom szerint azonban kellő körültekintéssel kell kezelni az említett rendelkezéshez fűzhető olyan jellegű szankció bevezetését is, amely a felek megegyezésének hiányában megtiltaná a munkavállalók sztrájkba lépését, ebben az esetben ugyanis a munkáltató érdekévé válik az egyezségkötés megakadályozása.”.

Egyes álláspontok szerint a rendes bírói út helyett sokkal inkább közvetítői eljárásra kellene utalni az ügyet, végső soron a felek kötelező döntőbírói eljárásban vehetnének részt, hiszen az eljárási szabályok alapján a felek ésszerű javaslat kidolgozására kényszerülnek az utolsó ajánlat elve szerint. A döntőbíró ebben az esetben megegyezés hiányában a felek utolsó ajánlatait figyelembe véve választaná ki azt, amelyik álláspontja szerint minden körülményt figyelembe véve az ésszerűbb megoldáshoz vezetne, tekintettel a fogyasztók érdekeire és a sztrájk eredményességére is. A felek éppen ezért saját érdekükben tartózkodnának a túlzottan szélsőséges ajánlatoktól, hiszen ezzel automatikusan a másik fél ajánlata kerülne kedvezőbb helyzetbe.

A sztrájktörvény 4.§ (2) bekezdése akként rendelkezik, hogy annál a munkáltatónál, amely a lakosságot alapvetően érintő tevékenységet végez - így különösen a közforgalmú tömegközlekedés és a távközlés terén, továbbá az áram, víz, a gáz és egyéb energia szolgáltatást ellátó szerveknél -, csak úgy gyakorolható a sztrájk, hogy az a még elégséges szolgáltatás teljesítését ne gátolja. Ennek mértéke és feltételei a sztrájkot megelőző egyeztetés tárgyát képezik. A legfelsőbb Bíróság BH 1991.255. számú eseti döntésében arra az álláspontra helyezkedett, hogy a sztrájk jogszerűségét, illetve jogellenességét kizárólag a Szt. 3.§ alapján kell elbírálni.

Önmagában az, hogy a lakosságot alapvetően érintő tevékenységet végző munkáltatónál gátolja a még elégséges szolgáltatás teljesítését, nem szolgálhat alapul a sztrájk jogellenességének megállapításához. Ezen jogi álláspont hosszú ideje és következetesen érvényesül mind az elsőfokú, mind a másodfokú bíróságok gyakorlatában. Más kérdés, hogy a sztrájk kezdeményezőinek, vagy az abban résztvevőknek egyéb, például a kártérítési felelősségét felvetheti. A Fővárosi Bíróság, mint másodfokú bíróság eseti döntésében rámutatott arra, hogy a jogellenességnek a Szt. 3.§ (1) bekezdésének a), b), c) és d) pontjaira tekintettel nem fogalmi eleme az elégséges szolgáltatás mértéke. Erre figyelemmel a sztrájk jogellenességének vizsgálata iránt indított jogvita keretein kívül

esik annak érdemi vizsgálata, hogy a meghirdetett sztrájk megtartása esetén az elégséges szolgáltatás feltételei biztosítottak voltak-e. Álláspontja szerint a sztrájk jogellenességének megállapítására benyújtott kérelem nyomán nincs lehetősége a bíróságnak arra, hogy a felek helyett az elégséges szolgáltatás kérdéskörében állást foglaljon. A sztrájk jogellenességének megállapításához vezethet azonban az a tény, ha a sztrájk során az alapvető szolgáltatás biztosításának elmaradása az életet, az egészséget, a testi épséget vagy a környezetet közvetlenül és súlyosan veszélyeztetné, vagy elemi kár elhárítását gátolná, ugyanis ezen körülmény már a Szt. 3.§ (3) bekezdésébe ütközik, aminek nem teljesülése esetén a bíróságnak van hatásköre a sztrájk jogellenessége kérdésében állást foglalni.

A sztrájk jogellenességének megítélése kapcsán is változást hozott a 2011. januárjától hatályos törvénymódosítás. Az új törvényszöveg kiterjesztette a jogellenes sztrájk megállapíthatóságának a körét, és jogellenesnek minősíti a korábbiakon túl azt az esetet is, amikor a sztrájkjog gyakorlása során a felek az együttműködési kötelezettségeiket megszegik, vagy a sztrájkjoggal visszaélnak (1.§ (3) bekezdés), továbbá jogellenes az a sztrájk is, ami a 4.§ (2) bekezdésébe ütközik, azaz ha a lakosságot alapvetően érintő szolgáltatást nyújtó munkáltatónál a sztrájkot úgy gyakorolják, hogy az a még elégséges szolgáltatás teljesítését gátolja. A 4.§ (3) bekezdése már a sztrájk előfeltételeként írja elő az elégséges szolgáltatás mértékéről szóló valamely rendelkezés (törvény, a felek egyezsége, ezek hiányában a bíróság határozata) meglétét, ennek hiányában a sztrájk nem is kezdhető meg jogszerűen, azonban a jogellenesség megállapításához vezethet az a tény is, ha a rendelkezés ellenére nem teljesül a még elégséges szolgáltatás biztosításának kötelezettsége.

Az elégséges szolgáltatás meghatározásakor komoly figyelemmel kell lenni, és törekedni kell annak a kényes egyensúlynak a megtalálására, hogy a minimális szolgáltatás nem lehet olyan kiterjedt, hogy az veszélyeztesse a sztrájk lényegét, a munkavállalói nyomásgyakorlást, ugyanakkor a fogyasztók alapvető igényeit ki kell, hogy elégítse. Ezt az állapotot különösen nehéz megtalálni a tömegközlekedés területén, hiszen ebben az üzemágban a szolgáltatás normál ütemének sem javasolt jelentősen meghaladni az „elégséges szintet”. A tömegközlekedést igénybe vevők alapvető érdeke ugyanis, hogy meghatározott időben meghatározott helyre (munkahelyre, iskolába, kórházba, stb.) eljussanak. Amennyiben ez nem lehetséges, mert pl. a közlekedési eszköz a ritka menetrend miatt olyannyira zsúfolt, hogy arra már nem fér fel az utas, vagy a nem megfelelő lefedettség miatt a lakóhelyén egyáltalán nem is közlekedik jármű, akkor sérül ez az alapvető érdek. Abban az

esetben viszont, ha a közlekedési eszköz a nem megfelelő kihasználtság miatt üresen közlekedik, az indokoltan sűrűbben indulnak a járatok, az súlyosan gazdaságtalan, az az üzemeltető közlekedési társaságnak, és végső soron az azt fenntartó társadalomnak kerül felesleges pénzébe. Megállapítható tehát, hogy a közlekedési társaságok akkor működnek megfelelően és gazdaságosan, ha a sztrájk idején kívül is az „alapvető szintre” korlátozzák a szolgáltatásukat, olyan szintre, ami nem sérti a fogyasztók érdekét, de nem is működik pazarlóan. A gondolatot megfordítva az elégséges szolgáltatás mértékének meg kell hogy egyezzen azzal az alapvető szinttel, amit a társadalom megelégedettséggel elvár a szolgáltatótól, annál nem kevesebb, de nem is több. Egy ilyen ideális működést feltételezve azonban felmerül a kérdés, hogy ehhez az állapothoz képest mit jelent a szolgáltatásnak az alapvető szintre való korlátozása, hiszen ezen mérték korlátozása már a társadalom alapvető érdekeit, a mozgási szabadságát sérti, a korlátozás elmaradásával pedig maga a sztrájk veszíti el alapvető lényegét. A fogyasztó szempontjából alapvető szolgáltatásnak minősül az, ha a neki szükséges időben a célállomásra elszállítja a közlekedési vállalat, amennyiben ez nem teljesül, úgy általában maga a szolgáltatás értelme hiúsul meg, amennyiben viszont az említett igénye kielégítést nyer, úgy ezen alapvető szolgáltatáson felül már további igénye nincs a szolgáltatóval szemben, így a nem létező igényt sztrájkjal korlátozni sincs értelme. Kényes kérdés tehát annak megítélése, hogy a szolgáltatás még elégséges mértékét mihez képest kell viszonyítani. Különös figyelemmel kell lenni továbbá arra a nem elhanyagolható körülményre is, hogy a nem megfelelő színvonalú, tehát az elégséges mértékű el nem érő szolgáltatás biztosítása azon túl, hogy a fogyasztók elégedetlenségét váltja ki, esetlegesen balesetveszélyes is lehet. Nem megengedhető például, hogy a járműre váró utazóközönség balesetet szenvedjen, így el kell kerülni az olyan veszélyhelyzet kialakulásának még a lehetőségét is, amelynek során az utasok a peronról a jármű elé eshetnek, vagy a nagy tömegben kialakuló pánik miatt eltaposhatják egymást, stb.. A szolgáltatás átmeneti korlátozása tehát nem egy egyszerű matematikai művelet, számos szakkérdésre kell figyelemmel lenni mind a korlátozás mértékének, mind időtartamának meghatározásakor, de legalább olyan figyelmet és szaktudást igényel a szolgáltatás ismételt üzemszerű beindításának megtervezése is.

Egyes vélemények szerint lehetséges megoldást jelenthet, ha a felek a minimum szolgáltatás fogalmát és mértékét nem egy folyamatban lévő munkaügyi vitában határozzák meg, hanem egy nyugodt időszakban előre. A feleknek lehetősége van továbbá arra is, hogy egy független közös bizottság felállításával rendezzék a minimum szolgáltatás kérdését, mely bizottság gyorsan és

formalitások nélkül képes állást foglalni és dönteni akár kötelező erejű döntéssel az ügyben. A magyar gyakorlatban általában nem határozzák meg a felek előre egy esetleges vitától függetlenül a még elégséges szolgáltatások nyújtásának formáját és mértékét, ami ahhoz vezet, hogy minden egyes sztrájk folyamán külön, hangsúlyos kérdésként merült fel és ez egy külön nyomásgyakorlási, zsarolási eszközzé válik. Ehhez a körülményhez járul hozzá azon következetes bírói gyakorlat, amit a Legfelsőbb Bíróság a BH 1991.225. számú eseti döntésében is kifejtett, hogy a törvény alapján nem kérelmezhető, és nem is állapítható meg a sztrájk jogellenessége azon az alapon, hogy a lakosságot alapvetően érintő tevékenységet végző munkáltatónál a még elégséges szolgáltatás teljesítését elmulasztották, mivel ezen gyakorlat szabad utat ad annak, hogy a felek a sztrájk során a még elégséges szolgáltatás mértékéről vitatkozzanak, és azzal fenyegetsek egymást.

A sztrájktörvény konkrétan nem határozza meg, hogy miként kell megállapítani a még elégséges szolgáltatás mértékét. E körben szükséges figyelemmel lenni a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek az egyesülési szabadság és a szervezkedési jog védelméről szóló 87. sz. egyezményére, valamint a szervezkedési jog és a kollektív tárgyalási jog elveinek alkalmazásáról szóló 98. sz. egyezményére. Az előbbit az Országgyűlés a 2000. évi LII. törvénnyel hirdette ki, míg az utóbbit a 2000. évi LV. törvénnyel. Az egyezmények megvalósulását az Egyezmények és Ajánlások Alkalmazását Vizsgáló Szakértői Bizottság és az Egyesülési Szabadságot Vizsgáló Bizottság figyelemmel kíséri, megfigyeléseiket a Szakértői Bizottság jelentésében közzé teszik. A bizottságok állásfoglalásai kifejezett jogi kötelező erővel ugyan nem rendelkeznek, és nem is döntő értelmezései az eljáró egyezményeknek, de addig, ameddig a Nemzetközi Bíróság egy adott kérdésben nem dönt, az eljáró bizottságnak állásfoglalásait érvényesnek kell tekinteni.

A Szakértői Bizottság a még elégséges szolgáltatás meghatározása tekintetében ajánlásokat fogadott el, és e szerint a még elégséges szolgáltatás meghatározása úgy történhet, hogy annak egyszerre két feltételnek kell megfelelnie: valóban és kizárólagosan minimum szolgáltatásnak kell lennie, amely minimálisan szükséges ahhoz, hogy a népesség alapszükségleteit kielégítse, de egyben fenntartsa a nyomás hatását, a sztrájkot ne tegye hatástalanná. Biztosítani kell, hogy a fogyasztók alapvető szükségletei kielégítésre kerüljenek, a berendezések biztonságosan és megszakítás nélkül üzemeljenek, és el lehessen kerülni a közegészség és közbiztonság veszélyeztetését.

A még elégséges szolgáltatás meghatározására vonatkozó új törvényi szabályozás, a bírósági nem peres eljárás a Fővárosi Bíróság gyakorlatában

A sztrájkról szóló 1989. évi VII. törvény 2010. december 31. napjától hatályos módosítása szerint a régi törvényszöveg helyébe az alábbi rendelkezés lépett:

4. § (1) A sztrájk ideje alatt az ellenérdekű felek további egyeztetést folytatnak a vitás kérdés rendezésére, illetve kötelesek gondoskodni a személy- és vagyonvédelemről.

(2) Annál a munkáltatónál, amely a lakosságot alapvetően érintő tevékenységet végez - így különösen a közforgalmú tömegközlekedés és a távközlés terén, továbbá az áram, a víz, a gáz és egyéb energia szolgáltatását ellátó szerveknél -, csak úgy gyakorolható a sztrájk, hogy az a még elégséges szolgáltatás teljesítését ne gátolja.

(3) A még elégséges szolgáltatás mértékét és feltételeit törvény megállapíthatja. Törvényi szabályozás hiányában a sztrájkot megelőző egyeztetés során kell a még elégséges szolgáltatás mértékéről és feltételeiről megállapodni; ebben az esetben a sztrájk akkor tartható meg, ha a felek a megállapodást megkötötték, vagy ennek meghíúsulása esetén bármelyikük kérelmére a munkaügyi bíróság jogerős határozata megállapította a még elégséges szolgáltatás mértékét és feltételeit.

(4) A munkaügyi bíróság (3) bekezdés szerinti eljárására az 5. § (1) bekezdésének hatásköri és illetékességi szabályait kell alkalmazni. A munkaügyi bíróság öt napon belül, nemperes eljárásban, szükség esetén a felek meghallgatása után határoz. A munkaügyi bíróság határozata ellen a közléstől számított öt napon belül fellebbezésnek van helye. A fellebbezést az ügy összes iratával együtt a beérkezése napján fel kell terjeszteni a másodfokú bírósághoz. A másodfokú bíróság öt napon belül határoz.

5. § (1) A sztrájk jogszerűségének, illetve jogellenességének (3. §) megállapítását az kérheti, akinek a jogszerűség vagy a jogellenesség megállapításához jogi érdeke fűződik. A kérelmet a kérelmező székhelye (lakhelye) szerint illetékes munkaügyi bírósághoz kell benyújtani. Ha a sztrájk jogszerűségének, jogellenességének megállapításánál több munkaügyi bíróság is érintett, a kérelem elbírálására a Fővárosi Munkaügyi Bíróság az illetékes.

A sztrájkról szóló 1989. évi VII. törvény módosításáról szóló 2010. évi CLXXVIII. törvény indokolása szerint „a sztrájkjog gyakorlása a közszolgáltatásokat nyújtó munkáltatóknál a még elégséges

szolgáltatás biztosításához kötött, amelynek mértékét és feltételeit a sztrájkról szóló törvény a felek megállapodására bízta. A megállapodás elmaradása jogbizonytalansághoz vezet a sztrájk jogszerűsége tekintetében, ezért a módosítás a még elégséges szolgáltatás mértékének és feltételeinek meghatározását törvényben is lehetővé teszi. Amennyiben az adott közszolgáltatásra nézve nincs e tekintetben törvényi szabályozás, ilyen esetben biztosít lehetőséget a törvény a sztrájk előtti egyeztetés keretében a megállapodásra. Ha azonban a megállapodás nem jön létre, bármelyik fél kérelmére erről a munkaügyi bíróság dönt. A törvény ezzel biztosítja, hogy mindenképpen legyen döntést hozó fórum és döntés, egyben egyértelművé teszi, hogy megállapodás vagy bírói döntés hiányában a sztrájk nem tartható meg. Ez a megoldás minden fél számára megnyugtató, és a jogbiztonságot erősíti, mert kiszámíthatóvá teszi a sztrájk során is teljesítendő kötelezettségeket. A munkaügyi bíróság eljárásának rövid határidői biztosítják, hogy a bírósági eljárás időtartama ne lehetetlenítse el a sztrájkjog gyakorlását. A törvény ezzel összefüggésben egyértelművé teszi azt is, hogy jogellenes az a sztrájk, amely a még elégséges szolgáltatás biztosítására vonatkozó törvényi követelményt sérti, valamint a sztrájkjoggal való visszaélés is jogellenességhez vezet.”

Megállapítható azonban, hogy a még elégséges szolgáltatás mértékének meghatározására törvényi szabályozás nem született, és a sztrájktörvény módosítása is csak a feladatot határozta meg a bíróság számára, de nem adta meg azokat a kereteket, amik között a bíróságnak a felek megállapodását pótolva kellene a még elégséges szolgáltatás mértékét meghatároznia. Kérdésként merül fel, hogy a bíróságnak milyen mélységben kell a felek érdekvitájába beavatkoznia, hogy a jogalkotó milyen szintű határozat meghozatalát várja a bíróságtól. Az a szabály, hogy törvényi szabályozás - és a felek megegyezése - hiányában a bíróság határozza meg a még elégséges szolgáltatás mértékét, azt feltételezi, hogy a bíróság ezen rendkívül szigorú eljárási határidőn - öt napon - belül legkevesebb törvényi színvonalú szabályozást kell alkotson, amely határidőn belül szükség esetén még a felek meghallgatására is sort kell keríteni. A rövid eljárási határidő önmagában zárja ki annak a lehetőségét, hogy a bíróság döntéséhez szakértőt vehessen igénybe, holott pl. az elégséges szolgáltatás mértékének megállapításához szükséges menetrend elkészítése nyilvánvalóan a bíróság kompetenciáján kívül eső szakkérdés. Egy, a szükséges szakismeret hiányában rosszul megszerkesztett menetrend azon túl hogy alkalmatlan a feladatának betöltésére, közvetlenül balesetveszélyes is lehet. Nem mindegy ugyanis pl. a kötöttpályás közlekedés vonatkozásában, hogy melyik szerelvényt mikor, honnan, milyen irányba indítják. A tömegközlekedésen túl más üzemágban

is veszélyes lehet, ha megfelelő szakértelem hiányában hoz a bíróság döntést, így ha az energiaellátás területén sztrájk idején nem megfelelő mértékben áll rendelkezésre a szükséges személyzet, az a berendezések balesetveszélyes működéséhez vezethet.

A Fővárosi Munkaügyi Bíróság még nem hozott a még elégséges szolgáltatás mértékének meghatározására irányuló nem peres eljárások során jogerős érdemi döntést, azonban már több elsőfokú és másodfokú határozat született, ami kiindulópontot adhat a kérelmezőknek a kérelem szükséges tartalmi elemei vonatkozásában. A másodfokú bíróság - bár érdemben nem vizsgálta a tárgybeli kérelmeket -, határozataiban mégis adott némi iránymutatást arra vonatkozólag, hogy álláspontja szerint az elsőfokú bíróság milyen mélységben vizsgálhatja ezen kérelmeket.

A bíróság a még elégséges szolgáltatás megállapítására irányuló első kérelmeket érdemi vizsgálat nélkül utasította el, mivel álláspontja szerint ezen kérelmek nem feleltek meg a Pp. 121.§-ának, azaz érdemi vizsgálatra alkalmatlanok voltak. A bíróság az elutasító végzésében részletes tájékoztatást adott azonban a kérelem hiányosságairól.

Egy vasutas szakszervezet kérelme szerint 2011. június hónapra ütemeztek elő sztrájkot. A kérelmező a korkedvezményes- és korengedményes nyugdíjazás rendszerének tervezett megváltoztatása kérdésében tárgyalásokat kezdeményezett a Magyar Köztársaság kormányánál, mely tárgyalás a kitűzött időpont előtt nem jöhetett létre. A kérelmező az alperesekkel egyeztetést folytatott a még elégséges szolgáltatás meghatározására, azonban a felek nem jutottak megállapodásra. A kérelmező a bírósághoz intézett kérelmében azt kérte, hogy a bíróság állapítsa meg a sztrájk alatt biztosítandó még elégséges szolgáltatás mértékét és feltételeit.

A bíróság álláspontja szerint a bírósági nem peres eljárásokban az 105/1952- (XII.28.) Mt. rendelet 13.§ (3) bekezdése alapján alkalmazandó Pp. 124.§ (1) bekezdése szerint kell megvizsgálni a bíróságra érkezett kérelmeket, azaz elsősorban arról kell döntenie a bíróságnak, hogy a kérelem érdemi vizsgálatra alkalmas-e, megfelel-e azoknak a követelményeknek, amelyet a törvény az érdemi vizsgálatra előír. A kérelem abban az esetben alkalmas az érdemi vizsgálatra, amennyiben megfelel a Pp. 121.§ (1) bekezdésében foglaltaknak, azaz tartalmaznia kell azokat a megfelelő elemeket, amiket egy keresetlevélnek is tartalmaznia kell, ezt a szabályt értelemszerűen a nem peres eljárásokra megfelelően alkalmazva.

A Pp. 121.§ (1) bekezdésének e) pontja alapján a kérelemben a bíróság döntésére irányuló határozott kérelmet kell előterjeszteni. Mivel a bíróság a Pp. 3.§ (2) bekezdése szerint a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van, ez a kérelem határozza meg a bíróság előtti eljárás kereteit. A bíróság döntése továbbá a Pp. 215.§ alapján nem terjedhet túl a kérelmen. A bíróság szerint a fenti szabályok alapján a kérelem érdemi vizsgálatára csak abban az esetben kerülhet sor, amennyiben a kérelmező konkrétan meghatározza, hogy mely általa biztosítani kívánt szolgáltatás még elégséges voltának megállapítását kéri. Jelen ügyben a kérelmező kizárólag általánosságban kérte, hogy a bíróság a még elégséges szolgáltatás mértékét és feltételeit állapítsa meg, azonban az általa biztosítani kívánt szolgáltatás mértékét és feltételeit a kérelemben nem határozta meg, nem jelölte meg, hogy pontosan mely szolgáltatások vonatkozásában kéri azok még elégséges voltának megállapítását. A kérelmező a Pp. 121.§ (1) bekezdés e) pontjában írt kötelezettségének nem tesz azzal eleget, ha csatolja a munkáltató felé tett ajánlatát a még elégséges szolgáltatás vonatkozásában. A kérelmezőnek a kérelmében kell egyértelműen meghatározni azt a szolgáltatást, amely tekintetében kéri, hogy a bíróság annak még elégséges voltát állapítsa meg. A fentiek alapján a bíróság a kérelmező kérelmét érdemi vizsgálatra alkalmatlannak minősítette, ezért azt elutasította.

A kérelmező a fellebbezésében előadta, hogy kérdéses, hogy miként értelmezendő a bíróságnak a felek kérelmeihez való kötöttsége a még elégséges szolgáltatásról való döntés esetén. A sztrájk törvény rendelkezése szerint ugyanis a megállapodás meghíúsulása esetén bármelyik fél kérelmére a munkaügyi bíróság jogerős határozata állapítja meg a még elégséges szolgáltatás mértékét és feltételeit. A kérelmező szerint ez a rendelkezés sajátos helyzetet teremt, ami alapján ebben a kérdéskörben a bíróság a felektől függetlenné válik, mérlegelése alapján akár mindkét fél álláspontjától is eltekinthet. A kérelmező álláspontja szerint a bíróság kérelemhez kötöttségét úgy kell érteni, hogy az a „felső korlátra” vonatkozik, azaz a kérelemnél kevesebbet megítélhet, többet nem. Amennyiben a bíróság csak a Pp.-re lenne tekintettel, akkor nem minden esetben tudna eleget tenni a sztrájk törvényben ráruházott kötelezettségeknek, ugyanis döntési korlátai lennének. Ha sem a sztrájkolók által felkínált még elégséges szolgáltatást, sem a szolgáltató vállalt igényét nem tartaná elegendőnek, akkor a kérelemhez kötöttség elve alapján nem lenne más megoldás, mint a kérelem és az ellenkérelem elutasítása, hiszen azoktól többet ő sem állapíthatna meg, és ez által a döntés elodázása történe meg. A kérelmező szerint a bíróságnak erre nincs lehetősége, a bíróságnak döntenie kell. A sztrájk törvény módosításával éppen a még elégséges szolgáltatással

kapcsolatos bizonytalanság megszüntetése volt a cél, az, hogy a bíróság megtalálja azt az arányt, ami a sztrájkolók jogaira és a lakosság érdekére is tekintettel van. A kérelmező szerint ez a nem peres eljárás túlnőtt a Pp. keretein, bár az eljárásban a sztrájkot hirdetők és a munkáltató állnak szemben, de tartalmilag a sztrájkolók és az eljáráson kívül álló fogyasztói érdekek összhangba hozása a bíróság feladata.

A másodfokú bíróság a bíróság végzését helyben hagyta, határozatában a következőkre mutatott rá: A Pp. 124.§-a rögzíti, hogy a bíróságnak milyen intézkedéseket kell megtennie a kérelem alapján. A 124.§ (1) bekezdése szerint az érdemi vizsgálatot megelőzően meg kell állapítania, hogy a kérelem alkalmas-e az érdemi vizsgálatra, tartalmazza-e azokat az elemeket, amelyeket a 121.§ (1) bekezdése a kérelem kötelező tartalmi elemei között felsorol. A Pp. 121.§ (1) bekezdésének e) pontja szerint a kérelemnek tartalmaznia kell a bíróság döntésére irányuló határozott kérelmet. Ilyen a kérelmező kérelmében nem szerepelt, abban a sztrájk törvény 4.§ (3) bekezdésében rögzített szöveget idézte, és tulajdonképpen arra kérte kötelezni a kérelmezetteket, hogy tartsák be a jogszabály rendelkezéseit, azonban ilyen általános kötelezés nem kérhető. A fellebbező arra is hivatkozott, hogy a keresetlevélhez csatolt okiratokból a bíróság megállapíthatta volna azt, hogy mi a kérelmező kérelmének a tárgya. A Pp. 121.§ (2) bekezdése szerint a keresetlevélhez csatolni kell azt az okiratot, amelynek tartalmára a felperes bizonyítékként hivatkozik. Ennek megfelelően valamennyi tényállítást, és a döntésre irányuló határozott kérelmet is a kereseti kérelemben (jelen esetben a kérelemben) kell megtenni és annak mellékleteként lehet csatolni okiratokat. Minden esetben meg kell határoznia a kérelmezőnek azt is, hogy mely okiratot mely tény igazolására nyújtja be. Mindebből következően az okirat csatolása nem mentesíti a kérelmezőt azon kötelezettsége alól, hogy kérelmében adja elő tényállításait, illetve határozott kereseti kérelmét. A másodfokú bíróság tehát rámutatott, hogy nincs szó arról, hogy a bíróság ne térhetne el bármelyik fél kérelmétől határozata meghozatala során, a bíróság hozhat mindkét fél kérelmétől eltérő „köztes döntést” is, azonban a fél kérelmétől eltérő döntés önmagában feltételezi, hogy a felek önálló határozott kérelmet terjesszenek a bíróság elé, ennek hiányában ugyanis a bíróságnak nem áll lehetőségében valamitől eltérni. A fél határozott kérelmének megfogalmazása viszont nem lehet a bíróság feladata, az eljáró bíró ugyanis nem lehet egyszerre az ügy bírója és az ügyfél képviselője egy személyben. A kérelmezőnek saját magának kell megjelölnie, hogy szerinte mi lehet a még elégséges szolgáltatás mértéke, a bíróság feladata pedig csak az lehet, hogy az ellenkérelem fényében azt vizsgálja, hogy a kérelemben foglalt szolgáltatás az elégséges mértéket valóban eléri-e, illetve mi az a mérték, ami

feltétlenül szükséges a még elégséges szolgáltatás biztosításához.

Egy másik eljárásban, amikor a bíróságnak a Budapesti Közlekedési Vállalatnál 2011. június és július hónapjaira meghirdetett sztrájk idejére biztosítandó még elégséges szolgáltatás megállapítása vonatkozásában kellett döntenie, az elsőfokú bíróság részben helyt adott a kérelmező kérelmének.

A tényállás szerint a kérelmező szakszervezetek a Magyar Köztársaság Kormánya által a gazdaság átalakítására és korszerűsítésére vonatkozóan meghirdetett Széll Kálmán Tervvel kapcsolatosan olyan álláspontra helyezkedtek, hogy annak korengedményes és kordedvezményes nyugdíjak átalakítására vonatkozó, tervezett változtatásai hátrányosan érintik a tömegközlekedésben dolgozókat. Erre tekintettel a kérelmezők bejelentették, hogy kollektív munkaügyi vitát kezdeményeznek a Kormány által tervezett és az általuk súlyosan jogsértőnek tekintett intézkedések miatt.

A bíróság álláspontja szerint a határozott időtartamú sztrájk vonatkozásában elfogadható a kérelmező álláspontja a még elégséges szolgáltatás tekintetében, ami azt jelenti, hogy az éjszakai járatok menetrendjét a nappali viszonylatra terjesztik ki, mivel a két órás időszak rövidege, valamint a csúcsforgalmi időszakon kívülre eső időpontja miatt az a lakosságra nézve aránytalan sérelemmel nem jár, valamint az ezt meghaladó időtartam vonatkozásában a rendes menetrend szerinti közlekedés visszaállítása a forgalom szabályszerű továbbfolytatásához vezet. A bíróság a határozatlan időtartamra meghirdetett sztrájk vonatkozásában azonban nem osztotta a kérelmező álláspontját a még elégséges szolgáltatás mértéke tekintetében. A határozatlan idejű sztrájk üzemkezdettől került meghirdetésre, ami azt jelenti, hogy az adott napon az egyes ágazatokra nézve az üzemkezdés időpontjával elkezdődik és előre nem meghatározható időtartamra terjed ki. A kérelmezők által előterjesztett javaslat az éjszakai járatok nappali üzemeltetésére vonatkozóan a bíróság álláspontja szerint a minimálisnál kevesebb szolgáltatás biztosítását jelentené. A bíróság szerint a még elégséges szolgáltatás megállapításához szükséges megvizsgálni, hogy a lakosság alapvető szükségletének mi tekinthető. A bíróság ilyenek találta a munkába járást és a munkahelyről a lakóhelyre történő közlekedést, az egészségügyi, oktatási-, nevelési intézményekbe való eljutást. Mivel a sztrájjal érintett időtartam az iskolaév lezárása utáni időszakra esett, jelen ügyben ezen követelmény nem merült fel. Mivel a sztrájk csak úgy gyakorolható, hogy a fenti alapszükségletek kielégítésre kerülnek, figyelemmel kell lenni a budapesti lakosság teljes egészére,

valamint a vidékről munkába járó emberek érdekére is, ezért a bíróság álláspontja szerint a még elégséges szolgáltatás keretén belül olyan jellegű és irány célú közlekedési szolgáltatást kell biztosítani, amely a lakosság, valamint az egyéb érintettek tekintetében az alapvető igényeket biztosítja, továbbá aránytalanul nagy sérelemmel nem jár. A bíróság elfogadhatatlannak tartotta a kérelmezett által előterjesztett azon kérelmet, hogy a föld alatti közlekedés teljes leállása mellett kizárólagosan az éjszakai buszjáratok menetrendjének nappali időszakra történő kiterjesztése biztosítaná a szolgáltatás még elégséges voltát. A paraméterkönyvben meghatározott teljesítménykövetelmény előírásait figyelembe véve az a még elégségesnél kevesebb, és aránytalanul nagy sérelemmel járó helyzetet eredményezne. A kérelmezők ugyanis nem vették figyelembe, hogy a közlekedés különböző terhelésű napi időszakokra bomlik, és mint ilyen, az éjszakai járatok 30-60-120 perces követési ideje a munkába járás és a munkából történő hazajutás szempontjából aránytalan sérelmet, illetve a várakozók számának indokolatlan feltorlódását, ezzel fokozott balesetveszélyt jelentene. A fentiekre figyelemmel a bíróság elengedhetetlenül szükségesnek tartotta a metróvonalakon, valamint a legforgalmasabb villamos és buszvonalakon történő közlekedés fenntartását, úgy, hogy a vidékről bejáró munkavállalók miatt a pályaudvarok elérhetősége is biztosított legyen. A bíróság ezeken a viszonylatokon maga határozta meg az egyes időszakok vonatkozásában a még elégséges szolgáltatásnak megfelelő járatsűrűséget azzal, hogy az egyéb járatokon alkalmazott éjszakai menetrend nappali időszakra való kiterjesztése így már biztosítja a még elégséges szolgáltatás mértékét. A bíróság indokolása szerint a döntése meghozatalakor figyelembe vette a sztrájk, mint nyomásgyakorló intézmény jellegét, ezzel összefüggésben azt az elvárást is, hogy a sztrájk gyakorlati megvalósulása ne lehetetlenítse el a kérelmezők kérelmének súlypontját, azonban ezzel párhuzamosan az aránytalan sérelem elkerülése is megvalósuljon a sztrájkkal közvetetten vagy közvetlenül érintettek tekintetében. A bíróság ezért tartotta eltúlzottnak a kérelmezett által, a még elégséges szolgáltatás mértékeként előterjesztett javaslatot, melynek értelmében a csúcsidőszak esetében a napi menetrend által előírt járatok 90%-os, csúcsidőn kívül 70%-os mértéke jelentené az alapvető szolgáltatási szintet. A bíróság álláspontja szerint a kérelmezetti javaslatban szereplő szolgáltatási mérték jóval meghaladja a még elégséges szintet, és alkalmazása esetén a szakszervezetek esetében a törvény által biztosított nyomásgyakorlást tenné kétségessé, egyben a kérelmezők kérelmének súlytalanná válását eredményezné. A fentiekre tekintettel a bíróság mérlegelési jogkörében határozta meg a sztrájk tartama alatti még elégséges szolgáltatás feltételeit.

A másodfokú bíróság az elsőfokú végzést megváltoztatva a kérelmezők kérelmét elutasította. A bíróság jogi álláspontja szerint a még elégséges szolgáltatás teljesítése (Sztrájk tv. 4.§) önmagában nem vizsgálható, az kizárólag a sztrájkjog gyakorlásához tartozó törvényi kötelezettség az egyeztető felekre nézve. Mind az egyeztetés alapját képező vitás kérdésről történő, mind a sztrájkról és a még elégséges szolgáltatásról történő tárgyalás ugyanazon kollektív munkaügyi vita részét képezi. A Sztrájk tv. 1.§ (1) bekezdés és 2.§ (1) bekezdés együttes értelmezéséből következik, hogy a sztrájk csak olyan gazdasági és szociális érdekek érvényesítése iránt kezdeményezhető, amelyek a munkaviszonnyal összefüggésben kollektív munkaügyi vitában érvényesíthetők. Ilyen tipikus munkaviszonnyal összefüggő gazdasági jellegű érdekérvényesítő vitának minősül a munkavállalók bérezésével összefüggő minden kérdés, míg pl. a munkavállalók munkaviszonyával összefüggő szociális érdekek érvényesítése körébe tartozik a munkakörülményük javítása érdekében kezdeményezett érdekvita. Az Mt. 194.§ (1) bekezdése határozza meg, hogy a kollektív munkaügyi vita, a jogvitának nem minősülő, munkaviszonnyal összefüggő vita (érdekvita), amely tekintetében az érintett felek között egyeztető tárgyalásnak van helye. Jelen eljárásban a kérelmező és a kérelmezett munkáltatók között ténylegesen nem folyt kollektív munkaügyi vita, mivel a vitás kérdés nem minősült érdekvitának, függetlenül attól, hogy a kérelmező az általa kezdeményezett egyeztetés tárgyát kollektív munkaügyi vitaként jelölte meg. Nem annak van ugyanis jelentősége, hogy a vitázó felek minek tekintik az egyeztetésük tárgyát, hanem annak, hogy a vita tényleges tárgya (munka)jogilag minek minősül. Jelen esetben még az is megállapítható volt, hogy az érintettek egyike sem tekintette a vitát kollektív munkaügyi vitának, vagyis érdekvitának. A munkáltató kinyilvánította, hogy nem tekinti magát illetékesnek a kérelmező által megfogalmazott követelések teljesítésére. A kérelmezők pedig addig kívánták fenntartani a munkáltatónál a kollektív munkaügyi vitát, ameddig a Kormány meg nem kezdi velük az érdemi tárgyalásokat. A kérelmező szakszervezetek tévesen úgy tekintették, hogy a Kormánynak bejelentett követelésük alapján kollektív munkaügyi vitát kezdeményeztek, és mivel a megkísérelt egyeztetés nem vezetett eredményre, ezt a vitát ugyancsak kollektív munkaügyi vitának tekintve az egyeztető tárgyalásokat a munkáltatóval folytatja le. Ebből következik, hogy a kérelmezők tévesen azonosították a követelésük és egyben a kollektív munkaügyi vita szereplőit és azok szerepkörét is. A bíróság álláspontja szerint a társadalombiztosítási jog a szociális jogok egyik alrendszeré, amelynek működtetése állami feladat, és alapja nem a munkaviszony, hanem a biztosítási jogviszony. Kollektív munkaügyi vitának csak az a vita tekinthető, amely ha eredménnyel zárul és a felek megegyeznek, a megegyezésük az Mt. 198.§ (1) bekezdésének rendelkezése szerint kollektív szerződéses

megállapodásnak minősülhet. Jelen esetben a vitázó felek csak olyan „megegyezésre” juthattak volna, amelyben a kérelmezett munkáltató vállalja, hogy a Kormány nem hoz döntést a tömegközlekedésben dolgozók karkedvezménye és korengedménye ügyében, ameddig nem kezdi meg az érdemi egyeztetéseket, továbbá kötelezi magát a munkáltató (vagy a munkáltató a Kormányt), hogy nyilvánosságra hozza a nyugdíjazással kapcsolatos konkrét tervet és a kormányzat a jövőben is biztosítja a tömegközlekedésben dolgozók karkedvezményes, illetve korengedményes nyugdíját. Nyilvánvaló, hogy ez a megállapodás nem minősülhetne kollektív szerződéses megállapodásnak, továbbá a harmadik személy nevében vállalt kötelezettség eleve érvénytelen megállapodás lenne. A másodfokú bíróság meglátása szerint a kérelmező szakszervezeteknek valóban a Kormánnyal szemben van egyeztetésre irányuló igénye, de nem a sztrájk törvény alapján, hanem a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételtől szóló 2010. évi CXXXI. tv. rendelkezésével összefüggésben, amely szerint a Kormány a feladatainak ellátása során együttműködik az érdekelt társadalmi szervezetekkel. E szerint az édekképviselői szervezetek a jogszabály előkészítésében közreműködhetnek, közvetlen egyeztetés formájában a számukra biztosított körben és feltételeknek megfelelően (13.§). Ez az egyeztetés és az egyeztetésben résztvevő szakszervezetek, mint érdekképviselői szervezetek szerepe azonban semmiképpen nem téveszthető össze a kollektív munkaügyi vitában lefolytatandó egyeztetéssel, amely a munkáltató és a munkavállalók nevében fellépő szakszervezetek között folyik. A másodfokú bíróság határozott jogi álláspontja szerint tényleges kollektív munkaügyi vita hiányában a szakszervezet nem is köthetett volna érvényesen megállapodást a még elégséges szolgáltatás teljesítésére, mivel tényleges munkaügyi vita nélkül a sztrájk lehetősége sem biztosított a számára. Ebből következően egyik fél kérelmére sem állapítható meg a bíróság a sztrájk törvény 4.§ (3) bekezdése szerinti nem peres eljárásban az elégséges szolgáltatás mértékét és feltételeit. A másodfokú bíróság a fentiek szerint nem foglalt állást abban a kérdésben, hogy az elsőfokú bíróság az általa meghatározott módon rendelkezhet-e a sztrájk idejére, mint ahogy abban a kérdésben sem foglalt állást, hogy az elsőfokú bíróság döntése szakmailag végrehajthatatlan-e, sérti-e a közlekedés biztonságát. A másodfokú bíróság azonban megjegyezte, hogy a Szakértői Bizottság is kiemelten hangsúlyozta az ajánlásában, hogy a biztonság fenntartásának a szükségessége minden körülmények között elsődleges szempont kell legyen a még elégséges szolgáltatás mértékének és feltételeinek meghatározása során. A másodfokú bíróság általános jelleggel azt a megállapítást is tette, hogy a munkaügyi bíróságok szerepe a még elégséges szolgáltatásról való döntés körében nem jelentheti konkrét menetrend megállapítását, mert ehhez értelemszerűen hiányzik a szükséges szakértelme. Törvényi szabályozás esetén az adott törvény a

lakosságot alapvetően érintő tevékenységet végző területen meghatározza a még elégséges szolgáltatás mértékét és feltételeit. Amennyiben van ilyen törvényi rendelkezés, a munkaügyi bíróságnak nem lehet szerepe a felek erre vonatkozó megállapodásában. Mivel a törvény értelemszerűen nem az adott konkrét sztrájkra vonatkozóan állapít meg szabályokat, ebből következik, hogy a bíróságnak sem az a feladata, hogy a felek konkrét megállapodását létrehozza. Olyan megállapításokat tehet csak a bíróság, amelyek általános jelleggel egy adott törvényi szabályozásban is megjelenhetnek. Ellenkező esetben, mivel a sztrájktörvény igen rövid határidőt biztosít a bíróság döntésére, így szakértő igénybevételére sincs lehetőség, előfordulhatna, hogy a biztonságot súlyosan veszélyeztető bírósági döntés születne.

Egy június végére és július elejére meghirdetett vasutas sztrájk során a szakszervezet a Budapesti Közlekedési Vállalatnál bejelentett sztrájkhoz hasonlóan ugyanazon követeléssel éltek a Magyar Köztársaság Kormánya felé, mivel álláspontjuk szerint a korengedményes és kordedvezményes nyugdíjak átalakítására vonatkozó, tervezett változtatások hátrányosan érintik a vasutasokat. Az elsőfokú bíróság eljárásában vizsgálta, hogy mi tekinthető a lakosság alapvető szükségletének, ilyennek találta a munkába járást, a munkahelyről a lakóhelyre való közlekedést, az egészségügyi, oktatási, nevelési intézményekbe való eljutást. Jelen esetben az oktatási és nevelési intézménybe való eljutás követelménye kifejezetten nem merült fel, de a sztrájk a bíróság megítélése szerint úgy gyakorolható, hogy a fenti alapszükségletek kielégítésre kerüljenek. A bíróság osztotta azt a kérelmezői hivatkozást, hogy az áru fuvarozás nem tartozik a lakosság alapvető szükségletei közé, ezért e körben a kérelmező nem köteles a sztrájk ideje, azaz a kétórás időtartam alatt szolgáltatást nyújtani, önmagában a szerződési kötelezettségek teljesítése, valamint a vágányfoglalás nem indok, nem tekinthető a lakosság alapvető szükségletének. Fontos azonban, hogy a berendezések biztonságosan, és megszakítás nélkül üzemeljenek, ezt a bíróság álláspontja szerint megfelelően biztosítja a kérelmező javaslatában szereplő azon kitétel, amely szerint a mozdonyvezetők a vonatok állva tartásáról, energiaellátásáról gondoskodnak a sztrájk ideje alatt is. A bíróság álláspontja szerint amennyiben a sztrájk rövid ideig tart, és nem a csúcsidőt érinti, akkor a még elégséges szolgáltatás azáltal is megvalósul, hogy a sztrájkot megelőző és az azt követő időben a szolgáltatás biztosított. Jelen esetben is ez történt, mivel a bíróság döntése szerint a 9 órát megelőzően a vonatok menetrend szerint közlekednek azzal, hogy a 9 órát meghaladóan közlekedő vonatok az első állomáson megállnak, 11 órakor a vonatok ismét elindulnak, a nemzetközi vonatok a sztrájk ideje alatt is közlekednek, egyebekben a vonatközlekedés leáll. Kétségtelenül lesznek

további zavarok és késések a közlekedésben, az azonban biztosított, hogy a lakosság a vonatszolgáltatást igénybe vegye, a munkahelyről a lakóhelyre, és az egyéb helységek közötti közlekedés biztosított. A sztrájk 9-11 órás időtartama figyelemmel a munkakezdés és a munkavégzés általános idejére a munkavállalók jelentős többségét nem is érinti, a lakóhelyre való közlekedés a délutáni órákban esetleges torlódások esetén is biztosított, az egyéb közlekedés tekintetében pedig késésekkel, de mindenképpen megvalósulhat a két helység közötti közlekedés, a sztrájk nyomásgyakorló hatásának pedig a lényege, hogy a normál életvitelt korlátozza. A megfelelő tájékoztatással és tájékozódással, tervezéssel elérhető annak kiszámíthatósága, hogy az utazóközönség miként tud az egyik helyről a másik helyre késés nélkül, korábbi vagy későbbi indulással, illetve késéssel elérni, és a késés időtartama is hozzávetőlegesen kiszámítható. Így a szolgáltatás igénybevevőjének biztonsága, a munkabeszüntetésre is figyelemmel a közlekedés viszonylagos kiszámíthatósága is megvalósul. Az utasok megfelelő tájékoztatásával tehát biztosítható a még elégséges szolgáltatás megvalósulása. A tájékoztatási kötelezettség ilyen szempontból kiemelkedő jelentőséggel bír, és ezt rögzíti a 1371/2007. EK rendelet is. A bíróság a kérelem és az ellenkérelem korlátai között állapította meg a még elégséges szolgáltatás mértékét, melynek során értékelte a felek egyezségkötési tárgyalásait, az ott elhangzott javaslatok a felek kérelmeit is döntő mértékben befolyásolták. Az I.r. kérelmezett érdemi ellenkérelmében szereplő javaslatok a még elégséges szolgáltatásként való meghatározása túlzott mértékben korlátozta volna a sztrájkhoz való jogot, a sztrájk súlyát hatástalanná tette volna.

Az I.r. kérelmezett fellebbezésében foglalt indokok szerint a bíróság által meghatározott még elégséges szolgáltatás nem elégíti ki a népesség alapszükségeit, mivel az a sztrájk ideje alatt egyetlen belföldi vonatszerelvény közlekedését sem biztosítja, így önmagában a népesség alapszükségletének, az adott helyre történő eljutásának a lehetősége sérül a döntés következtében rendkívül súlyosan, ez ugyanis a sztrájk ideje alatt kizárólag a nemzetközi vonatok közlekedtetését jelenti, a sztrájk ideje előtt elindult vonatok következő állomásra érkezésén túlmenően. Az I.r. kérelmezett szerint a közszolgáltatás igénybevételének ilyen mértékű korlátozása olyan indokolatlanul súlyos zavart okozna mind a távolsági, mind pedig a regionális és az elővárosi vasúti közszolgáltatás biztosításában, amely a sztrájk törvény 4. § (2) bekezdésében foglalt feltétel magvalósulását kizárná, hiszen mind az utazás lehetőségét, mind pedig a kiszámíthatóságát öncélúan, szükségtelenül és aránytalanul korlátozná. Az I.r. kérelmezett szerint az elsőfokú bíróság tévesen jutott arra a következtetésre, hogy a sztrájk időtartama önmagában garantálja, hogy a

lakosságot érintő alapvető szolgáltatások nyújtását csak kismértékben fogja érinteni a forgalom mintegy kétórás akadályoztatása, mivel a nemzetközi közlekedéssel érintett belföldi közlekedésen kívül a közlekedés teljes leállítása miatt a vasút kötöttpályás jellegére tekintettel előálló forgalmi akadályok súlyos és nagyfokú mértékben kihatnak a délutáni/esti, valamint a sztrájkot megelőző időszakokra is. A korábbi tapasztalatokból az rögzíthető, hogy egy reggeli órákban 2 óra időtartamban megtartott sztrájk olyan forgalmi zavart okoz a kötöttpályás közlekedésben, hogy az lényegében csak másnap reggelre áll helyre. A fellebbező előadta, és példákkal illusztrálta, hogy a belföldi vonatközlekedés két órás leállása a gyakorlatban azt jelenti, hogy a közlekedés csak délután, illetőleg csak az esti órákban tud helyre állni, és azt az időszakot a bíróság teljesen figyelmen kívül hagyta. A kötöttpályás közlekedés jellegéből adódóan a sztrájk végeztével, 11 órakor nem képes valamennyi szerelvény egyszerre elindulni, hiszen valamennyi szerelvény csak a szűkösen rendelkezésre álló közös vágányokat használhatja. Nyilvánvaló, ha adott esetben 12 szerelvény vár indulásra a pályaudvaron, azok egyszerre nem, csak egymás után indulhatnak el, a szükségszerű biztonsági követési távolság betartásával. Adott esetben előfordulhat, hogy a 11 órakor indulásra váró szerelvény csak délután indulhat el, mert csak akkor kerülhet sorra a pályaudvarról történő indítási sorban. A 11 órakor indulásra váró szerelvények késleltetett indítása miatt pedig dominó-szerűen késnek a menetrend szerint későbbi időpontra tervezett indulások is. Az I.r. kérelmezett előadta azt is, hogy a még elégséges szolgáltatással kapcsolatos vasúti menetrend meghatározása olyan jellegű szakkérdés, amit a bíróság szakértő bevonása nélkül nem képes megfelelően elbírálni, ennek eredményeképpen álláspontja szerint a bíróság több esetben pontatlan, szakmaiatlan, magvalósíthatatlan, kifejezett balesetveszélyt okozó rendelkezést hozott, pl.: a pályaudvarról induló vonatként jelöli meg azokat a szerelvényeket, amik a sztrájk miatt a pályaudvarra még meg sem érkeztek, és a sztrájk idején valamely másik állomáson várakoznak, tévesen tartalmaz a sztrájk idején közlekedő vonatokat, míg más vonatok hiányoznak a felsorolásból, de vannak olyan vonatok is, amelyek a sztrájk befejeztét követően egy időben indulnának el egymással szemben az egyvágányú pályán. A fellebbező szerint a bíróság határozata egyéb okokból is végrehajthatatlan, így azért is, mert nemzetközi vonatokhoz tolatási mozgást nem rendelt, illetve azok tilalmát írta elő.

A fellebbezés folytán a másodfokú bíróság az elsőfokú határozatot megváltoztatta, és a kérelmező kérelmét elutasította ugyanazon indokok alapján, mint a Fővárosi Tömegközlekedési dolgozók esetében. A másodfokú bíróság álláspontja szerint munkaügyi érdekvita hiányában a sztrájk feltételei nem álltak fenn, így a felek között érdemi egyeztetés sem jöhetett létre, ezért a bíróság

sem hozhat határozatot a még elégséges szolgáltatás kérdésében.

Összegzés

A jogszabállyal és a bírósági eljárással kapcsolatosan fentebb megfogalmazott kritikák és az egyes jogesetek feldolgozásából megállapítható, hogy nagyon nehéz meghúzni a határvonalat a túlságosan részletekbe menő és az általános bírósági határozat között. Az eljáró bírónak a feladata, hogy eljárásában megtalálja azt a kényes egyensúlyt, hogy ne rendelkezzen olyan kérdésben, ami a szükséges szakismeret hiányában esetlegesen szakszerűtlen, műszakilag megoldhatatlan döntéshez vezet, de határozata ne legyen olyan megfoghatatlan sem, ami a szakszervezetek parttalan értelmezésére adhatna alapot.

Az eddig megismert eljárásokban érdemi jogerős döntés ugyan nem született, azonban a másodfokú bíróság iránymutatásából kitűnik, hogy a bíróság feladata ebben az eljárásban nem lehet konkrét tényszerű menetrend megállapítása. A bíróság nem rendelkezik azzal a szakismerettel, ami ahhoz lenne szükséges, hogy a menetrend elkészítésének valamennyi mérnöki, technikai feltételét átlássa, és ez nem is a bíróság feladata. A sztrájkjal érintett vállalatok menetrendjeit - különösképpen az országos vasúti menetrendet - nem egy ember készíti el, és természetesen nem is 5 napos határidő alatt, így ezen feladat nyilván nem várható el egy bírótól sem, különösképpen úgy, hogy a feladat jellege a szakmai kompetenciáján jóval túlmutat. A bíróság szakértő segítsége nélkül sem menetrendet készíteni nem képes, de nem várható el az sem, hogy a felek által előterjesztett részletes menetrend-tervezetet szakmai szempontból vizsgálja.

A bíróság feladata csak és kizárólag a még elégséges szolgáltatás meghatározásának törvényességi vizsgálatára terjedhet ki, nem pedig technikai kérdések tisztázására. A technikai kérdéseket - a szerelvények indítási sorrendjét és követési távolságát stb. - egyébként is alsóbb szintű jogszabályok, szakmai előírások szabályozzák, így ezekben a kérdésekben a bíróságnak nem is kell döntenie.

A másodfokú bíróság rámutatott, hogy a bíróság feladata egy „általános keret” megadása lehet a még elégséges szolgáltatás mértékére vonatkozólag. Ennek pedig az az indoka, hogy a még elégséges szolgáltatást elsősorban törvénynek kell meghatároznia. A törvény szövegét pedig úgy kell

elkészíteni, hogy az ne egy konkrét sztrájkra vonatkozzon, hanem egy általában alkalmazható szabályt tartalmazzon, amihez vissza lehet nyúlni minden egyes konkrét esetben. Amennyiben ez a törvényszöveg megszületik, úgy az automatikusan kizárja mind a felek eltérő megállapodását, mind pedig a bírósági eljárás megindításának a lehetőségét. A bíróság feladata tehát nem lehet más, mint a törvényszöveg hiányában egy olyan szintű szabályozás megalkotása, ami a törvény szövegét helyettesítheti, sem több, sem kevesebb.

Mindazonáltal ilyen törvényi szabályozás a mai napig nem született. Szerencsés lenne, ha a jogalkotó egy ilyen törvény formájában fejezné ki a szándékát a szabályozás tartalmára vonatkozólag, egy ilyen jogszabály megalkotása a tárgyban folytatott bírósági eljárásoknak is új irányt szabhatna.

Irodalomjegyzék:

1. ÁJOB Projektfüzetek - Sztrájkjogi Projekt
(Kiadó: Országgyűlési Biztos Hivatala, Szerkesztette: Dr. Zemplényi Adrienne 2010. január)
2. Sztrájkjog Magyarországon
(Kiadó: Complex Kiadó Kft., Szerkesztette: Dr. Halmos Csaba 2010.)
3. Dr. Kulicity Mária: Az ILO állásfoglalásai a sztrájkról
4. Dr. Kulicity Mária: A sztrájkjal kapcsolatos bírói gyakorlat
5. A sztrájkról szóló 1989. évi VII. törvény
6. A Fővárosi Munkaügyi Bíróság előtt folyamatban volt nem peres eljárások